

Undervisning om seksuelle overgrep virker trolig forebyggende

Omtalt av Therese K. Dalsbø og Kristin T. Dahm

Å undervise elever i grunnskolen om seksuelle overgrep fanger trolig opp flere barn som blir utsatt for slike overgrep. Det øker trolig også barnas kunnskap om seksuelle overgrep og deres ferdigheter om hvordan de kan beskytte seg selv. Det viser en Cochrane-oversikt.

Hva sier forskningen?

I systematiske oversikter samles tilgjengelig forskning. I denne systematiske oversikten har forfatterne samlet forskning om og vurdert effekt av å gi skoleelever undervisning om seksuelle overgrep sammenlignet med å la barn se på tegnefilm eller står på venteliste for å få undervisning om seksuelle overgrep.

Forfatterne fant at undervisning på skolen for å forebygge seksuelle overgrep:

- trolig øker barnas ferdigheter i å beskytte seg selv (middels tillit til resultatet)
- trolig fører til at flere vil fortelle at de er blitt, eller blir utsatt for seksuelle overgrep (middels tillit til resultatet)
- trolig øker barnas kunnskap om seksuelle overgrep (middels tillit til resultatet)
- trolig gir liten eller ingen forskjell i barnas frykt eller angst for å bli utsatt for seksuelle overgrep (middels tillit til resultatet)

Illustrasjon: Colourbox

Tilliten til resultatet angir hvor sannsynlig det er at forskningsresultatet ligger nær den sanne effekt. Jo større tillit, desto sikrere kan vi være på at resultatet ligger nær den sanne effekt.

Resultattabell 1. Undervisning på skolen for å forebygge seksuelle overgrep

Resultater: hva skjer?	Elever som IKKE får undervisning om seksuelle overgrep	Elever som får undervisning om seksuelle overgrep	Tillit til resultatet
Beskyttende atferd¹ Trolig øker ferdigheter i å beskytte seg selv blant barn som får undervisning om seksuelle overgrep	390 per 1000	795 per 1000 (559 til 914 per 1000)*	⊕⊕⊕⊖ Middels
Forteller om seksuelle overgrep Trolig vil flere fortelle at de blir utsatt for seksuelle overgrep blant barn som får undervisning om seksuelle overgrep	4 per 1000	14 per 1000 (5 til 45 per 1000)*	⊕⊕⊕⊖ Middels

* Tallene i parentes viser feilmarginen - et mål på hvor usikkert resultatet er på grunn av tilfeldigheter. Den angir hvor rimelig det er å anta at resultatene ikke bare gjelder for dem som ble undersøkt akkurat her, men også for alle andre liknende personer. Det er rimelig å anta at resultatet i 95 av 100 tilfeller vil ligge innenfor den oppgitte feilmarginen. ¹ Bans beskyttende atferd handler om å lære seg å holde seg unna fremmede, at de bestemmer over sin egen kropp og at ingen andre skal ta på dem. Beskyttende atferd ble målt med spørreskjemaer og vignett-eksempler.

Se resultattabell 2 neste side »»

Resultattabell 2. Undervisning på skolen for å forebygge seksuelle overgrep

Resultater: hva skjer?	Hvor stor forskjell?	Tillit til resultatet	Hva er tallene bak?
Kunnskap¹ om seksuelle overgrep Trolig øker kunnskap om seksuelle overgrep blant barn som får undervisning om seksuelle overgrep	 Moderat	 Middels	0,61 SMD ² lavere hos de som fikk undervisning (0,45 til 0,78 lavere)*
Angst og frykt for seksuelle overgrep Trolig liten eller ingen forskjell på angst eller frykt for seksuelle overgrep blant barn som får undervisning om seksuelle overgrep	 Liten til ingen	 Middels	0,08 SMD ² lavere hos de som fikk undervisning (0,22 lavere til 0,07 høyere)*

* Tallene i parentes viser feilmarginen - et mål på hvor usikkert resultatet er på grunn av tilfeldigheter. ¹ Faktakunnskap ble målt med spørreskjemaer og vignett-eksempler. ² Forfatterne laget metaanalyser av effekt og brukte standardiserte gjennomsnittsforskjeller (på engelsk Standardized Mean Difference – SMD). SMD er brukt fordi primærstudiene har målt utfallene på ulike måter (bruk av ulike skåringsinstrumenter). Når vi forenkler tolkningen av effekt i form av SMD, sier vi at: SMD på 0,2 er en «liten effekt», SMD på 0,5 er en «moderat effekt» og SMD på 0,8 er en «stor effekt»

Bakgrunn

Seksuelle overgrep mot barn

Seksuelle overgrep mot barn er forbudt. Fra studier der voksne er spurt om de har vært utsatt for seksuelle overgrep som barn antar man at det kan være mellom 10 og 20 prosent av jentene og mellom fem og 10 prosent av guttene som opplever seksuelle overgrep. Barn mellom syv og 12 år er muligens mest utsatt. Det kan være flere fordi enkelte ikke forteller at de er, eller har vært utsatt for seksuelle overgrep. Siden enkelte ikke forteller om overgrep er det et fåtall tilfeller som blir anmeldt og etterforsket av politiet. De aller fleste som utøver seksuelle overgrep mot barn er voksne menn, men omtrent ett av tre overgrep utføres av gutter. Utøvere av seksuelle overgrep er ofte i slekt eller kjenner barnet fra før av, men enkelte ganger er det fremmede. I Norge er det opprettet ti Statens barnehus som bidrar til å hjelpe barn som er utsatt for seksuelle overgrep og som har ansvar for å formidle kunnskap om temaet.

Skolebasert undervisning for å forebygge seksuelle overgrep

Hovedformål med skolebasert undervisning er at barn får:

- kunnskap om hva seksuelle overgrep er
- relevante ferdigheter for å forebygge seksuelle overgrep
- kjennskap til hvem de skal varsle hvis de eller andre opplever seksuelle overgrep

Skolebasert undervisning har til tider vært omstridt, blant annet i USA fordi foreldre frykter at barna skal bli redd eller engstelig. Andre har vært kritiske siden fokuset har vært på seksuelle overgrep fra fremmede, mens seksuelle overgrep sjelden utøves av personer som barna ikke kjenner fra før.

De aller fleste barn går på skole, så skolebasert undervisning om seksuelle overgrep har et stort potensial for å nå ut til målgruppa. Selv om undervisningen varierer i form og innhold, tilpasses den til barnas alder og utvikling. Det brukes gjerne pedagogiske hjelpemiddel som drama, tegneserie, dukketeater, film og interaksjon gjennom rollespill og scenariospill. Undervisningen foregår som regel i klasserommet, eller andre steder på skolen eller på andre steder i lokalområdet. I Norge har Barneombudet tatt initiativ til at det skal igangsettes egne undervisningsopplegg både i skolen og i barnehager

Hva er denne informasjonen basert på?

Forfatterne av Cochrane-oversikten gjorde systematiske søk i aktuelle forskningsdatabaser i august 2014, og fant 24 studier med til sammen 5802 barn og ungdom mellom 5 og 18 år som gikk på skole som de inkluderte i oversikten. Med undervisning i beskyttende atferd menes at barna lærer å holde seg unna fremmede, at de bestemmer over sin egen kropp og at ingen andre skal ta på dem. Formålet med undervisningen var å øke kunnskap og å si ifra hvis seksuelle overgrep finner sted. Oppfølgingstiden i studiene var stort sett korte, utfallene er målt rett etter tiltakets slutt, men i enkelte studier var det oppfølgingsmålinger opp til seks måneder. Det var 16 studier som ble utført i USA, tre i Canada, og en studie i Kina, Tyskland, Spania, Taiwan og i Tyrkia.

Kilde

Walsh K, Zwi K, Woolfenden S, Shlonsky A. School-based education programmes for the prevention of child sexual abuse. Cochrane Database of Systematic Reviews 2015, Issue 4. Art. No.: CD004380. DOI: 10.1002/14651858.CD004380.pub3.